

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary research) ศึกษาเอกสารทางวิชาการ และจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 ผู้ศึกษาได้นำมาใช้กำหนดเป็นกรอบคิดในการศึกษาและระเบียบวิธีวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 กรอบคิดในการศึกษา

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาจะใช้อุดมการณ์ทางเลือกแนวสตรีนิยม ซึ่งประกอบด้วย แนวคิด ความรู้และกฎหมายแนวสตรีนิยม กับศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวของนักสตรีนิยมที่มีผลต่อการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องความรุนแรงในครอบครัว กรณีการทำร้ายทางเพศและการทำร้ายร่างกายต่อผู้หญิง ประกอบด้วยหลักการสิทธิมนุษยชนสตรี 8 ประการ เป็นกรอบคิดหลักในการวิเคราะห์กฎหมาย โดยเน้นที่อนุสัญญา CEDAW ที่ใช้หลักการเรื่องความเสมอภาค โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในแง่ผล ซึ่งอนุสัญญานี้ได้ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างหญิงชาย ทั้งทางชีวภาพและการสร้างทางสังคม ภาพเหมารวมต่อสตรี ภาพลักษณ์ในทางลบของผู้หญิงและอคติต่อเพศหญิง รวมทั้งข้อจำกัดของหญิงอันเนื่องจากบรรทัดฐานทางสังคมวัฒนธรรม และจะใช้แนวคิดสิทธิมนุษยชนสตรีและพันธกรณีของรัฐตามอนุสัญญา CEDAW ในการผลักดันให้มีกฎหมายนโยบาย หรือการดำเนินมาตรการใด ๆ ของรัฐภาคีต่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อสตรีอย่างจริงจัง โดยจะนำหลักการระดับกฎหมายระหว่างประเทศนี้ มาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับการใช้แนวคิดนิติศาสตร์สตรีนิยม ในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ปรากฏอยู่ในอุดมการณ์ทางสังคม กระแสหลัก คือ แนวคิด การสร้างความรู้ และกระบวนการสร้างกฎหมายเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเราในสังคม วัฒนธรรมปิตาธิปไตยไทย โดยวิพากษ์กฎหมายในระดับภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการทำร้ายทางเพศและทางร่างกายในครอบครัว เช่น กฎหมายอาญา กฎหมายครอบครัว กฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้ให้เห็นสถานภาพของผู้หญิงและบทบาทของกฎหมายในการดำรงอยู่ของระบบชายเป็นใหญ่ และลบล้างอคติต่อเพศหญิงของผู้ใช้อำนาจทางกฎหมายโดยเปิดโปงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจในโครงสร้างที่กระทำโดยรัฐปิตาธิปไตยไทยผ่านกฎหมาย และให้ข้อเสนอต่อการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย

กรอบคิดในการศึกษา ความซับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจเรื่องความรุนแรงในครอบครัว กรณีการทำร้ายทางเพศและทางร่างกายในกฎหมายไทย

ในการศึกษานี้ ได้ใช้แนวคิดสตรีนิยมหลากหลายแนวคิดอย่างผสมผสาน โดยนำมาอธิบายปัญหาที่เป็นความทุกข์ยากของผู้หญิงที่ทำให้ไม่ได้รับความเป็นธรรม ทั้งที่ปรากฏในกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการยุติธรรม ที่เป็นอุดมการณ์ทางสังคมกระแสหลัก โดยใช้แนวคิดสตรีนิยมเสรีนิยมเป็นหลักและเน้นการมีส่วนร่วมของสตรีที่ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการต่อสู้เพื่อแก้ไขปัญหาสตรีทุก ๆ เรื่อง ภายใต้การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และเน้นถึงการมีส่วนร่วมในระดับการตัดสินใจของสตรี เพื่อมีอำนาจตัดสินใจที่เป็นประโยชน์หรือที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้หญิงด้วยตัวเอง โดยเฉพาะในการผลักดันให้มีกฎหมาย นโยบาย มาตรการพิเศษต่าง ๆ เพื่อการแก้ไขปัญหาการทำร้ายทางเพศและทางร่างกายต่อผู้หญิงและเด็กหญิงในครอบครัว

3.2 ขอบเขตและวิธีการศึกษา

3.2.1 หน่วยในการวิเคราะห์

- กฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับเพศฐานข่มขืนกระทำชำเราและการกระทำอนาจาร มาตรา 276, 277, 278 และ 285 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาลบฉบับที่ 16, ฉบับที่ 19 และฉบับที่ 20 พ.ศ. 2550
- กฎหมายครอบครัว ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับที่ 16 พ.ศ.2550
- กฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 20 พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 25 พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ฯลฯ
- คำพิพากษาศาลในคดีที่เกี่ยวกับการทำร้ายทางเพศและทางร่างกาย
- เอกสารเพิ่มเติมต่าง ๆ เช่น รายงานสถิติของ รพ. บันทึกของนักสังคมสงเคราะห์ ข้อมูลจากโรงพยาบาล บ้านพักฉุกเฉิน มูลนิธิผู้หญิง ฯลฯ

3.2.2 วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เน้นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary research) เป็นหลัก และได้ นำกรณีศึกษาในกระบวนการยุติธรรมจะนำมาเสริมกับการศึกษาเอกสารทางวิชาการ ได้แก่ งาน

วิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความในวารสาร หนังสือพิมพ์ และสื่อ อื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รายงานการสัมมนาทางวิชาการ รายงานผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เอกสารคำพิพากษาศาลฎีกา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาในการยกร่างและแก้ไขกฎหมาย รวมทั้ง ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกฎหมาย ซึ่งเป็นวิธีวิทยาแบบหนึ่งของการศึกษาในแนวนิติศาสตร์สตรีนิยม ที่มีการใช้มุมมองสตรีนิยมในการศึกษา

3.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ผู้ศึกษาจะวิเคราะห์ข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ และงานวิจัยในสาขานิติศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่มีการศึกษาเกี่ยวข้องในประเด็นศึกษา โดยนำมาสังเคราะห์ว่ามีมุมมองต่อการคุ้มครองสิทธิผู้หญิงในครอบครัวอย่างไร โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมาย ควบคู่กับการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกฎหมายคำพิพากษาศาลฎีกา โดยใช้แนวคิดสตรีนิยมในการวิพากษ์ เพื่อมุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงมาตรการทางกฎหมาย เพื่อพิทักษ์คุ้มครองสิทธิผู้หญิงที่ถูกทำร้ายทางเพศและทางร่างกายในครอบครัว

ผู้ศึกษาแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น ดังนี้

1. ใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในครอบครัว ที่ปรากฏสะท้อนในบทบัญญัติของกฎหมาย คือ กฎหมายครอบครัว และกฎหมายอาญา และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ฯลฯ อันปรากฏเป็นอคติต่อเพศหญิงที่มีในกฎหมายโดยใช้มุมมองสตรีนิยม
2. ใช้การวิเคราะห์ถึงมาตรการที่เป็นหลักการตามกฎหมายระหว่างประเทศในระดับสิทธิมนุษยชนสตรีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการผลักดันภาครัฐให้มีการปรับเปลี่ยนกฎหมาย นโยบาย หรือ โครงสร้างทางสังคมอื่น ๆ
3. ใช้การวิเคราะห์กรณีศึกษา สัมภาษณ์นักสังคมสงเคราะห์ สัมภาษณ์บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และศึกษาเปรียบเทียบคำพิพากษาศาล รวมทั้งจารีตและวัฒนธรรมขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม

3.3 การนำเสนอผลการศึกษา

ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งการนำเสนอรายงานวิจัยออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้

1. การนำเสนอส่วนแรกแบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

บทที่ 1 คือ บทนำ ประกอบด้วย ความสำคัญของปัญหา นิยามเฉพาะในการศึกษาคำถามวิจัย วัตถุประสงค์ในการศึกษา และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 คือ แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การเสนอผลการค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 คือ ระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วย กรอบคิดในการศึกษา วิธีการศึกษา ขอบเขตในการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอผลการศึกษา

2. การนำเสนอส่วนที่สอง แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

บทที่ 4 คือ ผลการศึกษา เป็นการนำเสนอผลการศึกษา วิเคราะห์กฎหมาย โดยใช้แนวคิดสตรีนิยม จำแนกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 กฎหมายครอบครัว ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยจะเสนอผลการศึกษาตามประวัติศาสตร์ของกฎหมายไทย กฎหมายโบราณ ประกอบด้วย กฎหมายล้านนา กฎหมายเมืองราช และกฎหมายของประเทศไทยฉบับแรกคือ กฎหมายตราสามดวง และกฎหมายสมัยใหม่หลังการชำระกฎหมายตราสามดวง มาจนถึงกฎหมายในปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 กฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับเพศฐานข่มขืนกระทำชำเรา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองผู้หญิงและเด็ก และกฎหมายคุ้มครองเด็กและสตรีที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ประกอบด้วย กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในกรณีคดีเด็ก เยาวชน และครอบครัว พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ในส่วนนี้จะเป็นการศึกษากฎหมายสมัยใหม่และกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองผู้หญิงและเด็กหญิงที่ตกเป็นเหยื่อ รวมถึงมาตรการคุ้มครองตามกฎหมายอื่น ๆ ที่เป็นหน้าที่ของรัฐ

ส่วนที่ 3 สิทธิมนุษยชนของผู้หญิง กับการคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศไทย ประกอบด้วยสิทธิมนุษยชนสตรี อนุสัญญา ว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ กฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายภายในประเทศที่สอดคล้องกับการคุ้มครองกรณีความรุนแรงในครอบครัว และขบวนการเคลื่อนไหวของผู้หญิงเพื่อยกเลิกข้อสองตามอนุสัญญา ว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ข้อ 16 เรื่องความเสมอภาคในครอบครัวและการสมรส และการมีส่วนร่วมของผู้หญิง

บทที่ 5 คือ บทสรุปและข้อเสนอแนะ เป็นการสรุปผลการศึกษาในภาพรวม และนำเสนอข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติ

ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอรายงานผลศึกษานี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการอภิปรายเชิงพรรณนา